

Утвърждавам:
Директор:

инж. Иван Жабов /

**УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА
НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ
УЧЕБНА 2024 - 2025 ГОДИНА**

Настоящата програма е приета на заседание на Педагогическия
съвет с Протокол № 10 / 09.09.2024 год.

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

“Насилие” над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

- ❖ Физическо насилие е „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето”.
- ❖ Психическо насилие „са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда”.
- ❖ Сексуално насилие е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на Световната здравна организация (СЗО) е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото”.
- ❖ Пренебрегване е неуспехът на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи. Какво е тормоз?

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Тормозът е „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин.“

Проявите на тормоз в училище най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- Физически тормоз - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
- Психически тормоз - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;
- Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смуцаваща, враждебна, деградираща, (принизяваща) унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо

докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание до т.н. до по-екстремни форми на нападение и насилие.

● Кибер насилие и Кибер тормоз - насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда, чрез дигитални устройство. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето-или го унижават: снимане на дете с мобилен телефон и свободно разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7 ал. 1 и ал. 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. РАЗЛИКА МЕЖДУ ТОРМОЗ И ЗАКАЧКИ ИЛИ ИГРА МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ

- ❖ Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата.
- ❖ Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра;
- ❖ Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.
- ❖ Ако ученикът не се чувства добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз;
- ❖ Ако ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от другото дете да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за тормоз;
- ❖ Ако ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз;
- ❖ Ако дразненето е нещо, което ученикът не може да промени /височина, носене на очила, тегло, способност да чете, атлетически способности и пр./, тогава може да е тормоз;
- ❖ Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е тормоз;
- ❖ Ако едно дете е по-силно или по-популярно, по-голямо на възраст или по-властно, това може да е тормоз. По-голямата част от ситуацияите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между учениците. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.
- ❖ Учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават, когато се касае за приятелска игра.
- ❖ Когато наблюдаваното поведение се определя като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки.

III. ПРИЗНАЦИ ЗА РАЗПОЗНАВАНЕ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА

Разпознаването на насилието и тормоза включва следните физически и поведенчески показатели:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително еднократни отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове, например физическо възпитание и спорт;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, самозанемаряване (постоянно обличане на едни същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- психосоматични симптоми, като болки в стомаха, главоболие, гадене и др.;
- промени в навиците и използването на интернет и социалните мрежи;
- разпознаването на сексуалното насилие включва както изброената по-горе симптоматика, така и различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са характерни за съответната възрастова група деца).

IV. ПРИНЦИПИ И ОСНОВНИ ЦЕЛИ

В основата на настоящата политика е прилагането на цялостен училищен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и насилието и изграждането на сигурна училищна среда.

Политиката и всички свързани с нея документи се основават на следните принципи:

- ✓ Позитивна култура и климат, които приемат различието и разнообразието и се базират на принципите на приобщаващото образование; дават възможност за развитие на сигурна среда, в която децата открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието; насърчават взаимоотношения на уважение сред цялата общност;
- ✓ Ефективно лидерство
- ✓ Прилагането на цялостен институционален подход
- ✓ Споделено разбиране за насилието и тормоза и последиците
- ✓ Подкрепа и мотивиране на децата и служителите, в т.ч. информирани, обучение, консултиране, супервизия и изграждане на капацитет за справяне с насилието;
- ✓ Въвеждане на образователни стратегии и дейности за превенция (вкл. мерки по информирани), които: развиват емпатия, уважение и резиланс сред децата; ясно адресират агресивно поведение; изграждат нулева толерантност към всички форми на насилие;
- ✓ Системност и регулярност при вписване, изясняване и прилагане на мерки и последващи действия в случаи на насилие и тормоз;
- ✓ Координация и последователни усилия от страна на институцията за изграждане на мрежа от взаимовръзки и взаимодействия за изграждане на по-сигурна среда;
- ✓ Партньорство с родителите;
- ✓ Непрекъсната оценка и проследяване на ефективността на цялостната политика за превенция и интервенция на насилие и тормоз. Основни цели в политиката са:
- ✓ Създаване на позитивна култура и климат в училище;
- ✓ повишаване на осведомеността на всички заинтересовани страни в процеса;
- ✓ разработване на превантивни мерки;
- ✓ разработване на мерки за интервенция;
- ✓ предоставяне на подкрепа за участниците в ситуация на тормоз и насилие;
- ✓ провеждане на обучителни дейности и запознаването на всички участници с дейностите по превенция и интервенция, както и сътрудничество с външни за училището организации и институции;
- ✓ механизми за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

V. ДЕЙНОСТИ ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПОЛИТИКАТА

Политиката за превенция и интервенция на насилието и тормоза се осъществява на равнище училище и равнище клас чрез дейности по превенция и интервенция (реакция). Привличането на родителите, институциите и организациите чрез съвместни дейности и инициативи, е важна част от реализирането на училищната политика. Превенцията на насилието и тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище клас, например създаване на правила на отношения в класа, морално възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждани в часа на класа или по друго време. Дискусиите са възможност в класа да се поставят за обсъждане въпроси, които вълнуват или смущават децата, като по този начин се

създава пространство за отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне. Интервенциите включват действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие, тормоз и криза, като се отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, и се прилага принципа на най-добрия интерес на детето. В по-голямата си част интервенциите включват отговора на училището при възникнали ситуации на насилие и тормоз.

1. Създаване на координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с насилието и тормоза

2. Оценка на ситуацията - организира се от училищното ръководство, извършва се в началото на учебната година чрез въпросници (Приложение № 1 – Въпросник за учителя; Приложение № 2 - Въпросник за ученика за взаимоотношенията в класа, Приложение № 3 - Въпросник за тормоза от връстниците в училище); обработване и анализ на резултатите от въпросниците; запознаване на училищните общности с оценката на проблема (педагогическия персонал на Педагогически съвет с участието и на непедагогически персонал; а в подходящ формат – и с родителите и с децата);

3. Изготвяне на план за превенция и интервенция на насилието и тормоза - изготвя се и се реализира от училищния координационен съвет и се утвърждава от директора с продължителност от една учебна година, като се актуализира в началото на всяка учебна година на базата на извършената оценка в началото на всяка учебна година; съдържа описание на всички дейности по превенция и интервенция на ниво институция и ниво клас; очертават се срокове и отговорности по изпълнение на дейностите по превенция и интервенция;

4. Работа с родители - партньорството с родителите за съдействие по превенция на насилието и тормоза в случаи на интервенция

5. Ресурсна обезпеченост – осигуряване на ежегодно обучение на служителите по теми, свързани с насилието и тормоза; търсене на подкрепа и съдействие от външни за институцията специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз; информационни материали и др.

Изготвил:

Живка Палова

ПРИЛОЖЕНИЯ

№ 1 Въпросник за учителя Приложение

№ 2 Въпросник за ученика за взаимоотношенията в класа Приложение

№ 3 Въпросник за тормоза от връстниците в училище